

ՎԱՐԴԱՆ ԱՆԵՑԻ

ԵՒ ԻՐ

«ՆԵՐՔՈՂ»Ը

Մեր բանաստեղծութեան ամէնէն եզակի, բայց եւ ամէնէն անծանօթ դէմքը գուցէ: Իր անունով ցարդ յայտնաբերուած է փոքրիկ գործ մը միայն, Ներքող մը՝ նուիրուած Աստուածային Կառփին: Առաջին անգամ, 1800ին, զայն նկատած եւ ընդօրինակած է Հ. Միքայէլ Չամչեան՝ Պոլսոյ պատրիարքարանի ձեռագրէ մը: Ներքողէն հատուածներ հրատարակած է Հ. Ալիշան, 1873ին, «Շնորհալի եւ պարագայ իւր» հատորին մէջ՝ հետեւեալ գնահատանքով. «... հանդերձ ամէն աստուածաբանական խորատեսութեամբքն՝ գերազանցէ բանաստեղծութեամբը, Նաբեկացւոյ հանճարագիտութեանց նման, թերեւս եւ աւելի»: Արշակ Չօպանեան վերահրատարակելով այդ հատուածները իր «Հայ էջեր»ուն մէջ, նշելէ ետք թէ «անհունօրէն փափաքելի է, որ բանասէր մը քննէր այդ քերթուածը եւ զայն ամբողջութեամբ հրատարակէր», ահա թէ ի՛նչ պիտի եզրակացնէր՝ այդ հատուածներու հիման վրայ միայն. «Ուրիշ Նաբեկացի մըն է, որ ունեցեր ենք այդ Վարդանին մէջ... Անիի ճարտարապետութիւնն է, Անիի արուեստն է, Անիի հոգին է՝ բանաստեղծական ձեւին տակ, զոր առաջին անգամ ըլլալով պիտի գտնեմք այդ քերթուածին մէջ»: Ներքողը ամբողջութեամբ, Չօպանեանի պնդումով եւ զայն ֆրանսերէն եւս թարգմանուած տեսնելու մաղթանքով, Չամչեանի ընդօրինակած բնագրէն պիտի հրատարակէր Հ. Բարսեղ Սարգիսեան, նախ «Բազմավէպ»ին մէջ, եւ ապա առանձին գրքոյով՝ 1919ին: Զարմանալի է որ գրքոյկին հրատարակութենէն ետք ո՛չ մէկ բանասէր կամ գրականագէտ, ո՛չ իսկ Չօպանեան պիտի հետաքրքրուի անով: Պատճառը պէտք է փնտռել, գուցէ, Հ. Բարսեղ Սարգիսեանի նախաբանին հետեւեալ տողերուն մէջ. «Կորովի մեկնիչք եւ աստուածաբանք իսկ գլուխին շատ պիտի յոգնեցնեն վերահաս ըլլալու համար Անեցի Վարդապետիս խորհրդապաշտ բառերուն եւ բացատրութեանց»: Իրապէս, հրատարակութենէն ետք, Ներքողը կը մնար մութ եւ խորհրդաւոր, գրեթէ անհասկնալի, չփախուած քերթուած մը: Հաւանաբար արագ կատարուած Չամչեանի

ընդօրինակութիւնը, հակառակ կարգ մը տեղին ուղղումներու, նախադասութիւնները զատորոշող կէտադրութեան պատճառով յատկապէս՝ շատ անգամ կը մնար անհասկնալի: Անհրաժեշտ էր որ բանասէր մը, ա՛յլ ձեռագիրներու հետ բաղդատած՝ լրջօրէն ուսումնասիրէր Ներբողը, պարզէր գաղափարները, նոր կէտադրութեամբ երբեմն գրեթէ վերակազմէր նախադասութիւնները, տողատէր բնագիրը՝ համաձայն նման արձակ բանաստեղծութեան մը ոգիին եւ պահանջին: Անհրաժեշտ այդ գործը կատարեց Ասատուր Մնացականեան՝ Երեւանի Մատենադարանի երկու ձեռագիրներու հետ բաղդատած, եւ պատշաճ նախաբանով մը հրատարակեց 1971ին՝ «Բանբեր Մատենադարանի» հանդէսին 10րդ թիւին մէջ:

Անցեցի այս քերթուածին վերնագիրն է «Վասն կառաց աստուածութեան Ներբող»: Գրեթուածը, սակայն, յօրինուած է ծայրակայեւրով, որոնց հիման վրայ Ալիշան պիտի եզրակացնէ. «Գրուածքն արձակ է, ալլ տուն տուն մամն գամնի, որոյ փոխմ իմքն մորանոր կոչում մը կու տայ, տնագլուխ տառերով կապելով զայս բան. Անցի վարդամա վարդապետի Երգելիք»: Ալիշան գիտակից է թէ «այսպիսի խորիմաստ գրուածք իրեն Լուծմունք մ'ալ կը պահանջէր, եւ այս ալ գրուած է»: Ապա, իբրեւ ծանօթութիւն պիտի նշէ թէ «մեր ձեռքը միայն (Լուծմունքին) սկզբնաւորութիւնն հասած է, որ քննարկն պէս տուն տուն քաժմուած կարծուի»: Ինչպէս Հ. Բարսեղ Սարգիսեանի հրատարակութենէն կ'ենթադրուի, Ալիշան տեսած է Լուծմունքին մէկ տուն միայն, որ կը սկսի Ա տառով (Աթոռոց): Ասատուր Մնացականեան, Երեւանի վերոյիշեալ ձեռագիրներէն յայտնաբերուած Լուծմունքին երկու նոր տուններու եւս սկզբնատառերուն — Ռ (Ռախտես) եւ Ս (Սախմանք) — հիման վրայ պարզեց, թէ Լուծմունքը եւս իր տուններուն սկզբնատառերով՝ իբրեւ ձայնակապ, միացած է Ներբողի տուններուն սկզբնատառերուն. որով, մեր ձեռքը հասած բոլոր տուններուն սկզբնատառերը միացնելով կը ստանանք «Անցի վարդամա վարդապետի Երգել ի կառըս» (ասով, Ալիշանի թելադրած Երգելիք բառը կը դառնայ իր բացատրութիւնը): Թէ բնագրին ամբողջութեամբ հասած ըլլալու պարագային ի՞նչ կը ստացուէր՝ չենք գիտեր. յամենայն դէպս կը պակսի, գոնէ աստուածութեան բառը՝ որակելու համար կառքը եւ ամբողջացնելու քերթուածին խորագիրը: Այս ամէնը բանասիրական հարցեր են եւ կը յուսանք օր մը, նոր ձեռագիրներու յայտնութեամբ, պարզուին:

Ինչպէս տեսանք, քերթուածը կը կազմուի երկու մասերէ, Ներբողը եւ Լուծմունքը: Մեր նիւթը, իբրեւ զրական մերձեցում, Ներբողն է միայն: Նշենք, թէ մեր կարգին, մենք եւս, մե՛ր մեկնութեամբ, ստիպուեցանք ընել կարգ մը բառերու ճշտումներ եւ երբեմն տարբեր տողատումներ՝ Ներբողին բանաստեղծական բնագիրը վերջնականապէս վերակազմելու մտահոգութեամբ:

Ներբողին նիւթը հիմնուած է Եզեկիէլ մարգարէին տեսիլքին վրայ եւ կը ներկայացնէ մարդը, առիւծը, եզն ու արծիւը՝ լծուած աստուածային կառքին (որոնք դարձան նաեւ խորհրդանշիչ՝ չորս աւետարանիչներուն):

Նախ եւ առաջ իր էական գիծերուն մէջ, որով՝ համառոտելով, տեսնենք թէ ի՞նչպէս կը ներկայանայ Եզեկիէլի տեսիլքը.

«Տեսայ որ հով մը բարձրացած կու գար հիւսիսէն, եւ այն կողմէն կու գար մեծ ամպ մը՝ որուն շուրջը լոյս մը կար եւ որմէ կրակ կը փայլատակէր. անոր մէջ բազմագոյն ակերու կերպարամբ մը կար՝ որմէ մառագայթներ դուրս կու գային: Անոր մէջ կը տեսնուէին չորս կենդանիներու կերպարամբներ... չորս դէմքեր եւ չորս թւեր. կերպարամբ մարդու, առիւծի, եզի եւ արծիւի: ... Կենդանիներուն նայեցայ եւ ահա գետնին վրայ, իւրաքանչիւրին բով, չորս երեսներով անիւ մը կար: Անիւներուն երեսոյթը եւ անոնց շինուածքը Թարշիշի ակերուն նման էին: Չորսին ալ ձեւը միեւնոյնն էր: Անոնց երեսոյթն ու շինուածքը այնպէս էր՝ իբրեւ թէ անիւը անիւին մէջ դառնար: Անոնց շրջանակները բարձր էին ու ահեղ: Չորսին ալ շրջանակները ամէն կողմէ աշխարհով լցուն էին: Երբ կենդանիները կը յառաջանային, անոնց բովէն անիւներն ալ կը յառաջանային. երբ կենդանիները երկրի երեսէն կը բարձրանային՝ անիւներն ալ կը բարձրանային: Ո՛ր կողմը որ երթային ամպն ու հովը՝ կենդանիներն ալ այն կողմը կ'երթային... Անոնց գլխու վրայի հաստատութեան վեր՝ շափիւղայ քարի երեսոյթով աթոռի նմանութիւն մը կար... եւ անոր շուրջը՝ լոյսի ահաւոր տեսիլ մը: Ասիկա Տիրոջ փառքի նմանութեան տեսիլն էր... Եւ ահա ինծի երկարած ձեռք մը տեսայ. եւ ձեռքին մէջ գիրք մը կար՝ որ քացաւ ինծի: Եւ անոր դուրսն ու ներսը գրուած էին ողբեր, կանչեր եւ փսոսանքներ: Եւ ըսաւ ինծի. Ո՛րդի մարդու, ինչ որ գտնես աստոր մէջ՝ կ'եր. եւ կ'եր այդ գիրքը, եւ գնա՝ ու խօսէ Խրայէլի որդիներուն: ... Կերայ գայն եւ բերնիս մէջ մեղրի նման քաղցրութիւն մը գգացի» (Հմմտ. Գլուխներ Ա, Բ, եւ Գ):

Զօհրապեան, իր հրատարակած Աստուածաշունչի ծանօթութիւններուն մէջ կը նշէ, թէ տեսիլին մէջ անիւները ժամանակին վրայ Աստուծոյ տիրապետութիւնը կը յայտնեն, իսկ Մարդը, Առիւծը, եզն ու Արծիւը կը խորհրդանշեն չորս առաքինութիւնները՝ որոնց վրայ Աստուած կը հանգչի: Եկեղեցւոյ նշած այդ առաքինութիւններն են՝ զօրութիւնը, արդարութիւնը, ժուժկալութիւնն ու խռիմութիւնը. որով, Զօհրապեանի մեկնութիւնը՝ իբրեւ յատկանիշ երկնային կենդանիներուն՝ ա՛յնքան ալ համոզիչ չի թուիր: Աստուածային կառքին լծկաններէն իւրաքանչիւրը այս բոլոր յատկութիւնները ներկայացնելով հանդերձ՝ առանձինն չի՛ խորհրդանշեր անոնցմէ մէկը կամ

միւսը․ անոնք ամէնքն ալ,– Անեցիի Ներբողին մէջ մանաւանդ,– զօրաւոր են, արդար, ժուժկալ ու խոհեմ: Սուրբ Գիրքի մեկնիչներ այսօր հետեւեալ սահմանումը կու տան անոնց.– Մարդը, իբրեւ թագաւոր տեսանելի ստեղծութեանը, կը խորհրդանշէ բանականութիւնը, իմաստութիւնը: Առիւծը, իբրեւ թագաւոր վայրի կենդանիներու, խորհրդանշէն է այն ամէն բանի՝ որ բնութեան մէջ ազնուական է, որով՝ կը խորհրդանշէ ազնուականութիւնը, վեհութիւնը: Տուլը կամ Եզը՝ թագաւոր ընտանի կենդանիներու՝ կը ներկայացնէ ոյժն ու բեղմնաւորութիւնը: Իսկ Արծիւը, իբր թագաւոր բոլոր թռչուններուն, խորհրդանշանն է արագութեան, թռիչքին, սլացքին: Այս սահմանումները որոշ չափով կը համապատասխանեն «Ներբող»ի ոգիին․ թէեւ, ինչ կը վերաբերի Եզին, Վարդան Անեցի զայն ներկայացուցած է առաւելաբար իբրեւ աշխատանքի, արդիւնաբերութեան խորհրդանշան.– այսպէս՝ ան երկնային հովիտի աշխատաւէրն է, որայի եւ հասկի դէզին առջեւ ցնծալից որոնացողը, տարուամ լրումին՝ յուսատու երկրապատկեր, եւ այլն:

Գալով երկնային կառքի գաղափարին, ան շատ հին է ու տարածուած՝ Արեւելքի ժողովրդական հաւատալիքներուն թէ՛ հին ազգերու դիցաբանութեան մէջ: Եզնիկ կողբացի, հերքելով մագդէսկան կրօնքին մէջ արեւու, լուսի, չորս տարրերու պաշտամունքները եւ օրինակ բերելով երկնային կառքի պատկերը, պիտի ջանայ փաստել երկնային կառավարին՝ քրիստոնէութեան դաւանած Աստուածին ճշմարիտ եւ տիեզերական ոյժը՝ որ գաղտնի ձեռքով մը զայն կ'ուղղէ, կ'առաջնորդէ:

Վերադառնալով երկնային չորս կենդանիներուն, նշենք որ այսօր ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ Աստուածաշունչը սնած է հին Արեւելքի դիցաբանութեամբ․ որով, երկնային այդ չորս էակները պէտք է փնտռել, եւ կը գտնենք, ա՛յլ հաւատալիքներու կողքին՝ մանաւանդ ասորեստանեան դիցաբանութեան մէջ: Անոնց աստղային աստուածները չորս էին,– Մարդուկը՝ զոր կը ներկայացնէին իբրեւ թեւաւոր եզ, Նաբուն՝ թեւաւոր մարդ, Ներգալը՝ թեւաւոր առիւծ, եւ Նինուրտէն՝ արծիւ: Անեցիի «Ներբող»ին մէջ զօրութիւններ խորհրդանշող այդ չորս աստուածները վերածուած են աստուած խորհրդանշող չորս զօրութիւններու․ ինչ որ, գաղափարներու ծագումը չըլելով, նոյն բանն է գրեթէ: Պահած են աստուածային իրենց յատկութիւնները՝ իբրեւ ընդունաբաճնք մուրք եւ ամֆոնիլի էութեամ (նուրբ եւ անքնին էութեանն ընդունակը): Այս զօրութիւնները, սակայն, որքան ալ զգալի յայտնութիւններ ներկայացնող վերացական գաղափարներ ըլլան՝ են նաեւ հոգեկան էակներ, եւ ատով իսկ՝ իմաստասիրական եզրաբանութեամբ էակաները, երեւոյթները իրենց իսկութեանը մէջ նկատող թանճրացեալ գաղափարներ, առանձին գոյութիւններ: Անոնք, Անեցիի բառերով,

գոյացած են հասողութեանց եւ անգոնեմբու մէջ (ի յիմացուածս եւ յանգոյսն գոյանայք): Կուռ է սահմանումը եւ գեղեցիկ. գաղափարի ծնունդին ենթահող՝ իմացականութիւնն ու անգոն, ոչինչը: Առանձին՝ որով եւ լման այդ գոյութիւններուն է որ պիտի աղօթէ Անեցի. իր Ներբող-աղօթքը սուրբի մը ուղղուած եւ անոր բարեխօսութիւնը, միջնորդութիւնը պաղատող ուղերձ է, այլ իր խօսքը կ'ուղղուի ուղղակի՝ անոնց՝ իբրեւ գերագոյն ոյժերու, իբրեւ սրբութիւններու՝ եւ ոչ թէ սուրբերու: Անոնք, միասնաբար, կալերն են կենդանութեան ռսկեհատին բոլոր երախայրիքներուն. որով, անոնց մէջ է որ ապրուած ամէն ինչ կը հաւաքուի, կը գտուի՝ իր վերջին, բացարձակ իսկութիւնը, լրումը գտնելու, արժեւորուելու, տեսելու՝ համար: Անոնց դերն է վեհին փառքերը կրել, փառքերը այն իմբնագոյին՝ որուն ձեռքերուն մէջ ամփոփուած են բոլոր էակները: Անոնք սուրբ լարերն են ստեղծագործող բանին, իմացականութեան (բառերը իրն են), որ միշտ ջուրերուն վրայ կը շրջի եւ անձնունդ մեծ ծովէն դուրս կը բերէ բազմապիսի շունչ ու մարմին՝ որոնցմէ ընտրեալները, այսինքն՝ մարդիկ, կը դառնան փառակից իրենց իսկ դասին: Այսպէս է որ մարմնի մէջ գոյացած անգոն այդ չորս զօրութիւններէն վերամբարձ (ի ձէնջ բարձեալ)՝ փառաւորութեամբ կ'երկրպագուի: Կրնանք մտածել որ մարդացած Աստուծոն է երկրպագողը, Քրիստոս: Բայց ո՛չ, գայթակղեցուցիչ ըլլալու աստիճան ոչ՝ բանական էակն է, մարդը, ան՝ որ արագահաս բարոնակէն պտղաբերեցաւ՝ իբրեւ ժառանգ Հօր Աստուծոյ եւ Քրիստոսի ժառանգակից (բառերը իրն են): Աստուած պիտի սահմանուի տակաւին իբրեւ համասեռ ոստը բանաստեղծին (մարդուն)՝ որուն պիտի ուզէ զօդուիլ՝ պտղաբերելու համար զայն (եւ արդ, կենդանի եւ բանական ոստերով / Կը խնդրեմ քառանուններէդ / Մտցնել զիս աստուածային պարտեզիդ մէջ, / Եւ զօդել համասեռ իմ ոստին՝ / Պտղաբերելու՝ զայն միշտ եւ յարածամ): Համասեռ ոստ... Իսկապէս որ Ալիշան ըսածը գիտէ՝ երբ «Ներբող»ի մասին կ'եզրակացնէ. «Այլ մեր գիտելիքն ամէն բանէ վեր՝ ազատական մտօք եւ սրտիւ ոմն է Երգելիկիս»: Քերթուածը, կառուցային իր զարգացումով յանգած է արդէն բուն նիւթին, խորքին՝ որ Մարդն է:

Ի՞նչ պիտի հասկնանք նախերգանքի պէս Կառքին նուիրուած այս չորս տուններուն յաջորդող «Մարդուն» հատուածէն: Հաւանօրէն ո՛չ շատ բան՝ խորհրդանշական նման քերթուածի մը առաջին ընթերցումովը: Մեր նպատակը հոս տող առ տող, տուն առ տուն վերլուծում մը չէ այնպէս՝ ինչպէս կը պահանջէ նման բարդ յօրինուածքով ո՛րեւէ ստեղծագործական լրիւ ընկալում: Քննենք, սակայն, կարգ մը յատկանշական տողեր՝ որոնցմով կը բնորոշէ մարդ-բանականութիւնը,

կը սահմանէ անոր կարողութիւնները, տեղն ու դերը՝ ժամանակին մէջ եւ ստեղծագործութեան:

Մարդը բանաստեղծին կերպարանքին եւ բնութեան հարազատն է ու առաջին գաղափարը. առաջին՝ գրաբարի մէջ այս պարագային կրնայ նշանակել, նաեւ՝ լաւագոյն, ազնուագոյն: Ինչ իմաստով ալ առնուած ըլլայ, առաջին այդ գաղափարը կը դառնայ, միաժամանակ, ստեղծագործութեան պատճառ եւ արդիւնք, կը դառնայ էն՝ ինք եւս՝ իր կարգին. «ըստ պատկերի իւրում» ինչ արդիւնքը այլեւս շարունակականութիւնն է, տեսակ մը համայնացումը նախապատկերին՝ իբրեւ ձուլարան դէմք: Մարդը խօսքով կը կենդանանայ՝ էին համար. էն, այսինքն այն անձեւը՝ որ մարդուն կերպարանքը առաւ, ստեղծեց մարդը եւ մարդացաւ՝ իբրեւ Աստուած եւ կերպ մարդուն ձեւին (գրաբարով, բառացի՝ անձնն գտիպդ էառ, արար գմարդ եւ մարդացաւ՝ Աստուած եւ կերպ ձեւիդ): Հռչակուեցաւ մարդուն միայն ձեւը, այսինքն՝ մարդը ինքնին, որովհետեւ փառքին տիրող տաղանդը խեցեղէն անօթներու, նուազարաններու մէջ, խտացաւ, որպէսզի, իբրեւ գերագոյն ազդարար անճառելի գալիքներու՝ վերածուի կենդանի եւ մշտանորոգ քնարահարներու եւ փողերգուներու: Ինչ օրինակով բանաստեղծութիւնը կրնայ լաւագոյնս պատկերացնել մարդուն աստուածային-ստեղծագործական, մէկ խօսքով՝ բանաստեղծական շնորհքը: Աւելին, դեռ մարդը պիտի ներկայանայ իբրեւ բացարձակ, իրապէս ամբողջական ոյժ, ստեղծարար կարողութիւն, - ինքն է մուտքը քոյր ձայններուն եւ դէպի ամէն ինչ ելքը. իր կերպարանքն իսկ համազօր է Աստուծոյ դաւանումին (աստուածացածներուն՝ կերպարամքովդ դաւանող): Աստուածացածներուն՝ եւ ո՛չ թէ աստուածներուն... Նոր ձայն մը կը հնչէ Հայոց լեռնաշխարհէն: Կարելի է, ուրեմն, ո՛չ թէ ըլլալ Աստուած՝ իբրեւ ամէն ինչ, այլեւ աստուածանալ՝ դարձեալ իբրեւ ամէն ինչ: Ընկալումը դարձած է վիճակ, նուաճուած գաղափարը՝ է, արդիւնքը՝ քերթուած: (Ի դէպ, Նարեկացի եւս աստուածանալ բառը գործածած է գրեթէ նոյն առումով, «Շնորհօք բանին աստուածացայ՞»): Աստուծոյ օրինակով բանաստեղծը կը փափաքի լեզուին բանական քնարը պահել պատրաստ ու ձայնալի՝ խօսելու համար տէրու-նականներուն հետ՝ միշտ եւ յարածամբ (դարձեալ կը մտածենք Նարեկացիին, «Ի խորոց սրտից՝ խօսք ընդ Աստուծոյ»): Միայն թէ Տէրը (Աստուած) այս պարագային դարձած է տէրունական (աստուածային): Անցի գիտէ եւ կը յաջողի նոյն գաղաբարը զարգացնել, զօրացնել՝ տարբեր պատկերներու բարդումով, տողանցքով. որով, մարդը տիեզերքին ու ժամանակին մէջ իբրեւ միակ գիտակցութիւն եւ զգացողութիւն՝ պիտի ըլլայ տակաւին աստղերու լեզուով մերձ գրուցատրութիւն (ահաասիկ առանձին բանաստեղծութիւն մը, զոր գրականութեան պատմութեան մեծագոյններն իսկ պիտի ստորագրէին՝

Մարդ կամ Աստուած մակդիրով: Այս մակարդակն է որ կը կոչուի համաշխարհային՝ որովհետեւ համամարդկային՝ խորքով եւ ուժականութեամբ: Ի՞նչ տարբերութիւն չորս բառերով ուրուագծուած այս արտայայտութեան եւ Հովիւի եկեղեցիին միջեւ: Երկուքն ալ սեղմ՝ այլապէ՛ս գեղեցիկ աշխարհ մը կը բանան, կ'ընդարձակեն, կը դարձնեն անվերջ՝ որովհետեւ շարունակելի՝ իբրեւ ներքին հոլովոյթ ու շարժում): Մարդը պիտի ըլլայ նաեւ ձայն գարթումի, այսինքն՝ պատասխանատուութեան, անդրադարձումի, շարունակականութեան՝ զօդուած հովերու քեթեւ շունչին. պիտի ըլլայ բանական ծով եւ նոյնինքն ծովուն մէջ միշտ մեկնելու պատրաստ մաւ՝ գոհար բռնելով, ու միաժամանակ՝ մոխ մաւահանգիստ. միջոց ու նպատակ: Այո՛, ամէն ինչ է մարդը. բայց է, նամանական, հրաշաքեր եւ կաթմարութիւն խօսքիմ ստիմքը՝ երկնային մատնագրին աշակերտողներու շրթումքներում:

Ձեմ գիտեր, կարելի՞ է արդեօք յաջողիլ փոխանցել այն անբացատրելի, ներքին սարսուռը՝ որ գեղեցիկ խօսքը միայն կու տայ մեզի: Կը յուսամ չհափազանցել, բայց, իսկապէս, Անեցիի պարագային մեծ բանաստեղծի մը հետ դէմ առ դէմ կը գտնուինք անով իսկ՝ որ անընդամիջելի, իր խօսքը իբրեւ անակնկալ, անսպասելի յայտնաբերութիւններու շարունակուող ուժականութիւն՝ մեզ կը նուաճէ՝ բարձրացնելով: Կը մտածեմ, կարդացածիս սահմաններուն մէջ իրաւամբ կը մտածեմ թէ ո՛չ միայն մեր, այլեւ միջազգային կրօնական գրականութեան մէջ վստահօրէն չկայ նման բարդ ու խորհրդանշական նիւթի մը վրայ գրական եզակի յանդգնութիւն մը՝ որ դուրս գար Սուրբ Գիրքի մեկնողական-աստուածաբանական ծիրէն ու վերածուէր զուտ ենթակայական, քերթողական բարձր նուաճումի: «Ներբող»ին ընթերցումը, երբ ընկալում է, ինքնին կը պարզէ արդէն թէ ո՛ւր է հասած մեր լեզուն՝ իբրեւ ցեղային լաւագոյն իրագործումներէն մին: Ի զուր չէր Ալիշանի հոտառութիւնը: Դժբախտաբար, հակառակ մեր ջանքին, գուցէ չկրցանք, չենք կրնար նիւթը աւելի պարզել, ծաւալիլ՝ այնքան ատեն որ Ներբողին իւրաքանչիւր բառը յաճախ, որ պատկեր է ու խորհրդանշան, չէ, ուսումնասիրուած ու լուծուած՝ «Նարեկլուծ»ին օրինակով:

Սուրբ-գրային խորհրդանշանները հասկնանք կամ ոչ, կը նշմարենք, սակայն, թէ բարդ եւ ինքնատիպ, նորօրինակ կառոյցով քերթուածի մը դէմ յանդիման կը գտնուինք: «Ներբողը» կը նմանի ճարտարապետական կոթողի մը, որ մեզ կը զարմացնէ, յատկապէս, չափի եւ ներդաշնակութեան գիտակցութեամբ ու անոնց անթերի կիրարկումով: Այո՛, չափի զգացողութիւնը՝ որ կը տանի հաւասարակշռութեան, համաչափութեան, եւ որ, գրականութեան պարագային, մեծ քաղաքակրթութիւն մը կ'ենթադրէ իբրեւ ենթահող: Այդպէս էր Նզնիկ, բայց

լեզուական գեղեցկութեամբ միայն: Այդպէս չէ Նարեկացի՝ որուն մէջ ամէն ինչ կը զեղու, կը յորդէ, կը թափի անվերջ. ուր քերթուածը չի՝ խաղաղիւր – չի խաղաղեցներ: Բերթուած կառոյցին մէջ Հոս ամէն ինչ համահաւասար, լուսաւոր, թափանցիկ կը ներկայանայ. տեսակ մը զսպուած, թափը սաստող ուժականութիւն, առաջնորդուած կիւրք եւ խաղաղ, կայուն ու պայծառ ներաշխարհ՝ ուր չեն հասնիր աւերումի արարք ու ձայն, եւ որ միայն ներգործութիւն է, ընելով՝ ըլլալ. անհրաժեշտ է Բամը եղած, ապրած ըլլալ՝ ստեղծելու համար զայն (բանաստեղծելու), ուզածը գիտցողի եւ փնտածը գտնողի այդքան ինքնավստահութեամբ: Աւելորդ, ուրեմն, ո՛չ մէկ զգացական զեղում կամ բնական շեղում. ոչինչ կը պակսի, ոչինչ կ'աւելնայ. տակաւ, տող առ տող, տուն առ տուն աճող ու զարգացող իմացական եւ զգացական միաձոյլ, համահաւասար ուժանակութիւն մը՝ որ յօրինած, բռնած, ամուր պահած է զայն. հանճարը, որ այս պարագային կրցած է զսպել Նարեկացիի անզսպելի երեւակայութիւնը, թափն ու ստեղծարար կիրքը, առաջնորդել, ուղղել՝ զանոնք՝ եւ ո՛չ թէ տարուիլ անոնցմով: Այսպէս է որ Ներբողին մէջ լեզուն իսկ դարձած է պատկերաւոր կամ այսպէս ու այնպէս ըլլալէ, այլ դարձած է առանձին, ամբողջական պատկեր ու այս ու այն՝ նիւթը սպառող, – Գերբզմանի ակօսին մէջ՝ ցորեմահատիկ (կեանքը). Խոկասէր նագելի լուսիւն (եզը). Աստղերու հոյեբրուն լեզուով՝ ներուժ գրուցատրութիւն (մարդը). Գալիֆ գոյութիւններուն՝ անախտ սերմ եւ ձու աննիւթ (ստեղծարար շունչը). Մահուան կապարէ արձանները ծնան լոյսիդ արտեւանումներուն մէջ (ստեղծարար շունչին). եւ այլն: Ամբողջ քերթուածը յօրինուած է նման պատկեր–խորհրդանշաններով, որոնք, ինչպէս ըսինք, անհրաժեշտ է քակել, լուծել:

Վարդան Անեցիի այս կուռ ներբողին մէջ ձուլուած, խտացած կը գտնենք, իրապէս, հեթանոսական թէ՛ քրիստոնէական մեր ամբողջ բանաստեղծական փորձառութիւնը, նուաճումը: Պատահական չէ որ փնտռելու է ելած ծովուն մէջ Շամիրամի ուլունքները (լման ստիմփ քազմարուխ՝ ի խնդիր ուլունքի գմբուխտէ հատիկներուն) ու վերածնած Վահագնը վերածած իր սուր Արծիւին, –

... եւ քոց փրկութեան
Վառած եղեգին եւ աչքերուն մէջ.
Եւ ախտով ծերացած անծերանելի հոգիին
Մանուկ վերանորոգ՝
Արեգակին քեւերով սլացած երկինք:

Վարդան Անեցիի այս ներբողը այլապէս հետաքրքրական է կրօնական, մանաւանդ միաստիք բանաստեղծութեան առնչութեամբ, եւ այս ուղղութեամբ եւս ուսումնասիրելի: Նարեկացիի բանաստեղծու-

թեան հակաքերթուածը կը թուի այս «Ներբող»ը, ուր ո՛չ մեղաւոր եւ բարեգութ կայ, ո՛չ յանցաւոր ու դատաւոր, ո՛չ երկրպագու եւ երկրպագեալ, ո՛չ բարեբաննմ գփեգ կամ փառաւորնմ գփեգ, այլ՝

Պաշտելի երկնասերդ կ'աղաչեմ,

Ծնի՛լ զիս կեանդանի յոյսով՝

Փառաւորուելո՛ւ քեզմէ միշտ եւ յարածամ:

Փառաւորուելո՛ւ քեզմէ... Իբրեւ թէ դերերը շրջուած ըլլային: Աստուծոյ ճանաչողութեամբ մարդը աստուածացնող, Աստուծոյ մէջ ձուլող, հաւասարեցնող (ինչ որ սէրն է եւ բուն միաստեղծականութիւնը) նման տողի՝ տակաւին, անձնապէս, չեմ հանդիպած նոյնիսկ սուֆի բանաստեղծութեան մէջ:

Այդ չէ միայն: Զանամ պարզել ու վերջացնել՝ օրինակներով: Այո՛, ամէն ինչ է Աստուած. բայց մարդն ալ, ինչպէս տեսանք, ո՛չ թէ ոչնչութիւն, այլ ընդհակառակն՝ մուտքն է բոլոր ձայներուն (այսօրինքն՝ խօսքին, գաղափարին, կենդանութեան) եւ դէպի ամէն ինչ ելիք: Տեսակ մը ինքնանպատակ եւ ինքնաբաւ բան մը: Սկիզբ ու վերջ՝ միշտ վերանորոգուած: Նամանականդ՝ անկախ ամբողջութիւն, նոյնինքն էն՝ ուր, ստեղծագործ արարքի կողքին, ամէն ինչ կը զտուի, կը կերպարանաւորուի. տեսակ մը հալոց կամ երանգապնակ. Անեցիի բառերով՝ ինչպէս տեսանք՝ ձուլարան դէմք: Անշուշտ, ստեղծարար ամբողջութիւն նկատուած այդ մարդուն մէջ չկայ այլեւս ենթակայ արարածի բարդոյթը: Ուրեմն՝ չկայ Նարեկացիի քերթողութեան այդ երկուութիւնը: Չարի եւ բարիի, լոյսի եւ խաւարի, բոլոր տեսակի երկու բեւեռներու բաղդատութենէ մը ծագած ո՛չ մէկ ճիշդ, աղաղակ, հեծեծանք՝ որ Ողբերգութեան Մատենին զխաւոր նիւթն ու խորքը կը կազմեն: Անեցիի «Ներբող»ը, ինչպէս ըսինք, Աստուծոյ ճանաչողութեամբ, աստուածային սիրով՝ մարդուն իսկ աստուածացումը, բարձրացումն է. արարչական այդ շնորհքին մէջ մնալու, առաջին կերպարը, իր բառով՝ սկզբնատիպը բարձր պահելու, կատարելագործելու եւ կատարելագործուելու ձգտումն է իւրաքանչիւր տան եզրակացութիւնը, միտք բանին. — այսպէս, օրինակներով՝

Կը խնդրեմ քառադէմներէդ,

Որ փառաւոր մերգործութեամբ ի՛մ ալ մէջս կերպարանաւորուի՛մ:

Որպէսզի սկզբնատիպին ձեռով ըլլամ լմամ՝ միշտ եւ յարածամ:

Եւ արդ, կ'աղաղակեմ քառադէմներուդ,

Ձեզմով վերամբարձ սուրբ պատկերիդ գորութեամբ՝

Պահել՝ հոգւոյս մէջ տէրումական կերպարը միշտ եւ յարածամ:

Կը խնդրեմ փառանուններէդ,
Մտցնել զիս աստուածային պարտեզիդ մէջ,
Եւ զօդիւ (կենդանի ծառին պտուղը) համասեռ իմ ոստին՝
Պտղաքերիւն՝ համար զայն միշտ եւ յարածամ:

Կ'աղաչեմ սեռիս ձեռք՝
Սիրոյդ համբոյրին մէջ պահել զիս միշտ եւ յարածամ:

Իմացական որոնացողիդ կ'երկրպագեմ՝
Կրելո՛ւ բեռը անձկութեանս միշտ եւ յարածամ:

Եւ արդ, մեծարելի սուրբ թեւդ կ'աղաչեմ,
Թոցնելով զիս խորերէն՝
Սիրո՛յդ ամապատին մէջ հանգչեցնես միշտ եւ յարածամ:

Ժամանակագրական կարգով ո՞ր զետեղել «Ներքող»ը, ո՞վ է Վարդան Անեցի, ե՞րբ, ի՞նչ կեանք ապրած... չենք գիտեր: Դատելով լեզուէն ու արտայայտութենէն՝ անտարակոյս ո՛չ աւելի ուշ՝ քան տասներորդ դար: Բաղդատութեամբ իսկ չենք կրնար եզրակացնել. իր մէջ ո՛չ մէկ ազդեցութիւն, ո՛չ մէկ հետք՝ ո՛րքա՞ մատենագրէ. ո՛չ մէկ յիշատակութիւն նաեւ իր մասին: Երբ ալ ապրած ու ստեղծագործած ըլլայ, սակայն, Վարդան Անեցի հեղինակած պէտք է ըլլայ ա՛յլ գործեր եւս: «Ներքող»ին բարձրութեան հասնելու համար՝ ճամբայ նուաճած է. անկասկած: Մեզի կը մնայ մաղթել, որ հայերէն ձեռագիրները իրենց բոլոր գաղտնիքները տուած չըլլան:

Բայց իրապէս զարմանալի, անհասկնալի ճակատագիր մը Վարդան Անեցիի այս «Ներքող»ինը՝ որու մասին ցարդ ո՛չ մէկ գրականութեան գիրք անդրադարձած է. ինչ որ կը նշանակէ, անշուշտ, թէ Վարդան Անեցի Հայ Գրականութեան պատմութեան մէջ տակաւին մուտք չէ գործած՝ երբ դեռ 1873ին, ինչպէս տեսանք, Ալիշան կը շեշտէր թէ բանաստեղծական իր հանճարով հաւասար է, եթէ ոչ աւելին՝ քան Նարեկացին:

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՎԱՍՆ ԿԱՌԱՑՆ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԲՈՂ

ՆԱԽԵՐԳԱՆ

Առ կառքդ աստուածութեանդ
Եւ ի լծակիցքդ քառադիմեանդ,
Ի կենդանախարուկեալքդ միշտ
Եւ ի վակասքդ արարածոց,
Ի մշտահոլով եւ յանկէզ անիւքդ յարաբարդքդ,
Եւ ի կալքդ՝
Բնաւից երախայրեաց ոսկեհատին կենդանութեան.
Երկրպագեմ մշտածագ եւ շահաւէտ հովանոյդ ձերոյ՝
Տեղեալ առ իս զկաթդ կենդանանար,
Բուսուցանել յինէն զբոյս բանաւոր՝
Ի բարունակիդ օրհնութիւն միշտ եւ յարածամ:

Նուրբ եւ անքնին էութեանն ընդունակք
Եւ հայելիք երկատեսակք՝ բազմաբորբոք ճառագայթիցն.
Մշտաթափք եւ սքանչելալուր ձայնիւք գետք յորդառատք
Զոր առ յերամս հրեղինացն վառիք, ծով մշտածաւալ.
Ի յիմացուածս եւ յանգոյսն գոյանայք,
Լինիք բարձող վեհին փառացն.
Զոր մաղթեմ առ քառադէմադ,
Փառաւոր ներգործութեամբ եւ առ իս ձեւանալ ձեր,
Զի եղայց բոլոր ի ձեւս սկզբնատպին միշտ եւ յարածամ:

Երազընթացք եւ սրադարձք ի խոր եւ ի վեր.
Ստեղծագործող բանին՝ սուրբ լարք
Եւ ուռկանք՝ ոսկետեսակք եւ բազմալարք,
Կալով բոլոր գոյիւքս ի ձեռին ինքնագոյին,
Որ ի վերայ ջուրցն միշտ շրջի
Եւ յերկանուն եւ յանծնունդ ի մեծ ծովէն
Հանէ մարմին եւ շունչ՝ ազգի ազգի,

ՆԵՐՐՈՂ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ ԿԱՌԻՒՆ

ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ

Աստուածութեանդ կառփիդ
Եւ քառադէմ լծակիցներուդ,
Միշտ ողջակիզուածներուդ
Եւ արարածներու պսակներուդ,
Մշտապտոյտ եւ անկէզ յարաբարդ անիւներուդ,
Եւ կալերուդ՝
Կենդանութեան ոսկեհատին բոլոր երախայրիքներուն.
Կ'երկրպագեմ մշտաժազ եւ օգտաւէտ ձեր հովանիին՝
Անձրեւելու մէջս կաթիլդ կենդանարար,
Բուսցնելու ինձմէ բոյսը բանական՝
Յօրհմութիւն բարունակիդ միշտ եւ յարածամ:

Նուրբ եւ անգննելի էութեան ընդունարաններ,
Եւ կրկնատեսիլ հայելիներ՝ բազմաբորբոք մառազայքներուն.
Մշտաթափ ու սքանչալուր ձայներով յորդահոս գետեր
Որ հրեղէններու երամներուն շուրջ կը բոցավառիք՝ ծո՛ղ մշտաժաւալ,
Հասողութեանց եւ անգոներու մէջ կը գոյանաք,
Եւ կը կրէք վեհին փառքը.
Եւ արդ, կը խնդրեմ քառադէմերէդ,
Որ փառաւոր ներգործութեամբ իմ ալ մէջս կերպարանաւորուիք,
Որպէսզի սկզբնատիպի՛ն ձեռով ըլլամ լման միշտ եւ յարածամ:

Արագընթացներ եւ սրաղարձներ՝ խորութիւններու մէջ եւ քարձուներուն.
Խօսքը ստեղծող՝ սուրբ լարեր,
Եւ ուռկաններ՝ ոսկետեսիլ ու բազմալար.
Բոլոր գոյակներովս ամփոփուած ձեռքին մէջը իմ մագոյնիմ,
Որ միշտ կը շրջի ջուրերուն վրայ,
Եւ կրկնանուն ու անծնունդ մեծ ծովէն
Դուրս կը բերէ մարմին ու շունչ՝ տեսակ տեսակ,

Եւ զընտրեալսն ի նոցանէ առնէ փառակից ձերում դասիդ.
 Եւ անեղն ի մարմին եղանիւր.
 Զոր մարդոյ նմանութեամբ ի ձէնջ բարձեալ՝
 Փառաւորութեամբ երկրպագի.
 Զոր կարգամա առ քառակերպսդ,
 Վասն բարձելոյդ ի ձէնջ սուրբ պատկերիդ՝
 Պահել յանձին իմում զտիպս տէրունի միշտ եւ յարաժամ:

Յանկք բուրաստանին՝
 Որ ունի առ իւր զծառն կենդանի զոսկեսաղարթն,
 Եւ զպտուղն հոմազգի.
 Զոր ի սրովբէիցն նուրբ պողոտայն ի մաքրեցելոյն այլ ոչ պահի,
 Եւ որք ի քառաբուխ յիմաստս ձեր մկրտի,
 Ի բարունակէն արագահաս պտղաբերի՝
 Ժառանգ Աստուծոյ Հօր եւ Քրիստոսի ժառանգակից.
 Զոր եւ բանաւոր եւ կենդանի ոստովք
 Մաղթեմ առ քառանունսդ,
 Մուծանել զիս ի պարտէզդ աստուածային
 Եւ յօդել ի յոստն իմ հոմազգի՝
 Պտղաբերել զնա միշտ եւ յարաժամ:

Ա.- ԱՌ ՄԱՐԴՆ

Ի բազմադէմ եւ ի սրբազան ստեղծուածդ
 Եւ յընտանի իմոյ ձեռոյս եւ բնութեան բանականիս՝
 Մա՛րդդ բազմաթեւ,
 Որ ունիս առ ձեռինդ զկշիռ զորդւոյ նոր Սիովնի.
 Եւ զօրութիւնդ եւ յիմաստութիւնդ՝
 Որդւոց Ադամայ եւ բոլոր բանականացս.
 Եւ նախկին գաղափարդ,
 Եւ ի կնիքդ անփոփոխ,
 Ի ձուլարան դէմսդ,
 Եւ ի թագընկալ գլուխդ,
 Ի յանտարակուսելի հանճարդ,
 Յարդիւնաւոր եւ յանկարօտ բանականդ,
 Ի յաստուածաբանդ եւ ի վարդապետդ յիմանալեաց՝
 Փութայ անձն իմ հաղորդիլ ստորի բանիցդ
 Եւ կենդանանալ ի խօս՝ վասն էիդ.
 Զոր եւ համբուրելով զգարչապարդ հրափայլ՝
 Բանաւորեա՛ առ լեզուս իմ միշտ եւ յարաժամ:

Եւ ընտրեալները անոնցմէ կ'ընէ դասին ձեր փառակից.
 Եւ անգոն մարմնի մէջ կը գոյանար.
 Որ մարդու մմանութեամբ ձեզմով վերամբարձ՝
 Փառաւորութեամբ կ'երկրպագուի.
 Եւ արդ, կ'աղաղակեմ քառակերպներուդ,
 Ձեզմով վերամբարձ սուրբ պատկերիդ զօրութեամբ՝
 Պահե՛լ հոգւոյս մէջ տէրումական կերպարը միշտ եւ յարածամ:

Ցանկապատեր բուրաստանին՝
 Ուր կը գտնուի կենդանի ծառը ոսկեսաղաթք
 Եւ պտուղը համասեռ՝
 Որու նեղ ճամբան սերովքէները ա՛լ մաքրուածին համար չեն պահեր,
 Եւ որ ձեր քառաբույս խորհուրդներուն մէջ կը մկրտուի,
 Արագահաս բարումակէն կը պտղաբերի՝
 Ժառանգ՝ Հայր Աստուծոյ եւ Քրիստոսի ժառանգակից.
 Եւ արդ, կենդանի եւ բանական ոստերով
 Կը խնդրեմ քառանուններէդ,
 Մտցնել զիս աստուածային պարտէզիդ մէջ,
 Եւ զօշել համասեռ իմ ոստին՝
 Պտղաբերելո՛ւ գայն միշտ եւ յարածամ:

Ա.- ՄԱՐԴՈՒՆ

Բազմադէմ եւ սրբազան ստեղծուածիդ,
 Եւ կերպարամբիս ու բանական բնութեանս հարագատին,
 Մարդո՛ւդ բազմաթեւ՝
 Որուն ձեռքին մէջ է նոր Սիովնի որդիին կշիռքը.
 Զօրութեանդ եւ իմաստութեանդ՝
 Ադամի որդիներուն եւ բոլոր բանականներուն.
 Առաջին գաղափարիդ
 Եւ անփոփոխ կնիքիդ,
 Զուլարան դէմքիդ
 Եւ թագընկալ գլխուդ,
 Անտարակուսելի հանճարիդ,
 Վաստակաւոր եւ անկարօտ բանականիդ,
 Աստուածաբանիդ եւ հասողութեանց վարդապետիդ՝
 Կը փութայ հոգիս հաղորդուելու յետին միտքերուդ
 Եւ կենդանաւալու խօսքով՝ Էիդ համար.
 Եւ արդ, հրափայլ գարշապարդ համբուրելուս՝
 Բանականացո՛ւր գայն լեզուիս մէջ միշտ եւ յարածամ:

Վաղվաղատես եւ փութալուր այր հրաշից էին.
 Զոր երկուցեալ համայն էակքս.
 Զի անձեւն զտիպդ էառ,
 Արար զմարդն եւ մարդացաւ՝
 Աստուած եւ տէր ձեւիդ.
 Քարոզեցաւ միայն քո ձեւդ.
 Ի տպաւորեալսն բազմացաւ,
 Եւ փառաց Տեառն տաղանդ.
 Ի յանօթ խեցեղինացն գանձեցաւ՝
 Գոլ կենդանի եւ մշտախօս քնարաւորք եւ փողահարք
 Ապագայիցն եւ անճառիցն՝ յոյժ ազդարարք.
 Զոր առ քեզ գոլով զմուտս ամենայն ձայնիցն
 Եւ զելս ընդ բնաւս,
 Որովք երկրպագեմք եւ պաղատիմք առ շնչառուչ փողդ ահաւոր՝
 Բանաւոր զքնար բանիս իմոյ պահել կազմ եւ ձայնալի՝
 Ոսուել առ տէրունիսն միշտ եւ յարաժամ:

Առ հարսնարան փեսային՝ ոսկետեսակ աշտանակ,
 Եւ առ շնորհաբաշխութեանցն հանդէս՝ լապտեր անկարօտ,
 Եւ տունկ ձիթենի՝ մշտակաց այգւոյն.
 Դահեկան վարձու,
 Եւ շահողաց քանքարացն՝ գանձ անթուելի.
 Թագաւորեցելոցն՝ թագադիր,
 Եւ վիճակաց քաղաքացն՝ կարապետ անմոլար,
 Աստուածացելոցն՝ կերպիւղ խոստովանող
 Եւ աննախանձ երկրպագու,
 Եւ համբուրեալ օծելոյ եւ քահանայական ձեւիդ.
 Վիճակ ճշմարիտ եւ դպիր անձանձիր՝ պատարագին,
 Վասն էին հաշտութեանն՝ բարեխօս անդադար,
 Եւ կողահոս վտակին՝ պատկառելի վարագոյր.
 Զոր իբրեւ զտէրունի տանուտէր զնախատիպ իմ աղաչեմ՝
 Առնել հաղորդս շնորհաց միշտ եւ յարաժամ:

Բարունեացն եւ իմանալեացն դասուն
 Արուեսակ՝ փայլմամբ իմաստիւք.
 Եւ սարտուցելոյ սերովբէիցն գնդին եւ յուսացելոցն
 Դէ՛տ լուսաբեր՝ ի գագաթ կամարին.
 Եղելոցն եւ ապագայիցն՝ նշան հաւատալի,
 Եւ մեկան ոսկի՝ առ գրչին,
 Զոր ձեռամբ էին ընդհանուրքս աշխարհագրին.
 Պարտեաց մուրհակքն պատառին,

Արագատես եւ փութալուր այր՝ հրաշքներու էին,
 Որմէ կը զարհուրին բոլոր էակները.
 Որովհետեւ անձեւը կերպարանքդ առաւ,
 Ստեղծեց մարդը եւ մարդացաւ՝
 Աստուած եւ տէ՛ր ձեւիդ.
 Հոչակուեցաւ ձե՛ւդ միայն.
 Նմաններուն մէջ բազմացաւ.
 Եւ փառքերու տիրոջ տաղանդը
 Խեցեղէն անօթներու մէջ խտացաւ՝
 Դառնալու կենդանի եւ մշտանուագ բնարահարներ եւ փողերգուներ՝
 Իբրեւ գերագոյն ազդարար անճառելի գալիքներուն.
 Եւ արդ, (Դուն) որ մուտքն եւ բոլոր ձայներուն
 Եւ դէպի ամէն ինչ ելքը,
 Կ'երկրպագեմք շնչառուչ ահաւոր փողիդ եւ կը պաղատինք՝
 Լեզուիս բանական բնարը պահել պատրաստ ու ձայնալի՝
 Խօսելո՛ւ տէրունականներուն հետ միշտ եւ յարածամբ:

Փեսայի հարսնարանին՝ ոսկեղէն աշտանակ,
 Եւ պարգեւարաշխութեան մրցանքին՝ լապտեր ինքնաբաւ,
 Եւ տունկ ձիթենի՝ յաւերժական մրգաստանին.
 Հատուցման դահեկան
 Եւ անհաշուելի գանձ՝ բանքարները շահողներուն.
 Թագաւորներուն՝ թագադիր,
 Եւ անսխալական առաջնորդ՝ բաղաճներու իշխաններուն,
 Աստուածացածներուն՝ կերպարանքո՛վդ դաւանող
 Եւ աննախանձ երկրպագու.
 Համբուրելի օծելիդ ու բահանայական կերպարիդ.
 Վիճակ ճշմարիտ եւ անխոնջ դպիր՝ պատարագին.
 Էին հաշտութեան՝ անդադրում բարեխօս,
 Եւ կողահոս վտակին՝ պատկառելի վարագոյր.
 Եւ արդ, իբրեւ տէրունի տանուտէր նախատիպս կ'աղաչեմ՝
 Հաղորդակի՛ց ընել զիս շնորհներուն միշտ եւ յարածամբ:

Վարդապետներուն ու հանճարեղներուն դասին
 Արուեսակ՝ հասողութեանց փայլով.
 Եւ սերովբէներու խրտչած խումբին եւ յուսացողներուն
 Դէ՛տ յուսատու՝ կամարի գագաթին.
 Եղածներուն ու գալիքներուն՝ հաւատալից ճշման,
 Եւ ոսկի մեծան՝ գրիչին իմով,
 Որով, էին ձեռքով, մեմք բոլորս կ'արձանագրուինք.
 Պարտամուրհակները կը պատուունին,

Եւ առ քարտէզ մարմին բանին՝
Անուն նոր եւ սքանչելի փառօք անսուտ դաշամբքն որդեգրին.
Ձոր հանուր հարազատիւք կարդամք առ հարազատ ձեւդ մեր՝
Մնալ անջնջելի կենդանազրին միշտ եւ յարաժամ:

Պատաստանի էին՝ վկայ ճշմարիտ,
Եւ դատապարտելոյ գնդին՝ հատանող սուր երկսայրի.
Ճգանց ճգնաւորացն՝ ասպարէզ հանդիսի,
Եւ քաջապէս մրցողացն՝ պսակ ոսկեհոռո.
Անկիրթ մրցողացն՝ Վարդապետ վարժասէր,
Եւ յապաշխարութիւն տկարացն՝ ջատագով յուսոյ.
Եւ բարեխօս անպատկառ՝ ի հաշտութիւն հօր.
Գիրկ լայնատարած,
Եւ յողջոյն կարօտելոցս՝ համբոյր սրբութեան.
Ի հաւատոյս մատանին՝ անջնջելի դրոշմ.
Մշտազեն պարարակին արեանն՝ լիճ համատար.
Ձոր բնաւ մկրտելով աղաչեմք զսեռ ձեւիդ իմոյ՝
Ի համբոյր սիրոյդ պահել զիս միշտ եւ յարաժամ:

Անմարմին զուարթուն եւ անդադար երգեցիկ սիրեցելոյն.
Ի մատունս իմանալեացն՝
Բերկրական բարբառ եւ աւետաբեր տաւիդ.
Ի լեզուս պարուց աստեղացն՝ ազդեցութեանն զրոյց,
Եւ զարթուցման ձայն՝ յօդեալ ի նուրբ շունչս հողմոց.
Բանական ծով եւ պատրաստական նաւ՝ գոհար բեռամք.
Եւ նաւահանգիստ ամենառատ.
Խօսուն բուրաստան,
Եւ ծաղիկ անթառամ՝
Ծածկեալ ի ծոց դշխուհոյ Սիրովնի.
Հրաշաբեր եւ կաթնաբուխ բանին ստինք՝
Ի շրթունս աշակերտելոց երկնաւոր մատենազրին.
Ձոր բանիդ աշակերտելովքդ աղաչեմք զտիպ հարազատիդ՝
Ձի ջամբեսցես առ իս զկաթնդ բանական միշտ եւ յարաժամ:

Բ.- ՅԱՌԻԻԾՆ

Նկարեալ անուն եւ ահաւոր դէմ.
Յանձնապաստան եւ զարհուրելի բարբառ.
Հնազանդելոյ գումարիցն՝ սանձք լուրթեանց,
Եւ փախուցելոյ ապստամբիցն՝ հնարաւոր դարանակալ.

Եւ Խօսքին մարմնացած մագաղաթին վրայ՝
 Մփանջելափառ անխախտ դաշինքով նոր անուններ կ'որդեգրուին.
 Եւ արդ, բոլոր հարազատներով կը խնդրեմք մեր հարազատ ձեռք՝
 Մնա՛լ կենդանագրին մէջ անջնջելի միշտ եւ յարածամ:

Ճշմարիտ վկայ էին դատաստանին,
 Եւ դատապարտուած գունդին՝ հատու սուր երկսայրի.
 Ճգնաւորներու ճգնութիւններուն՝ փորձի ասպարեգ.
 Քաջ մարտիկներուն՝ ոսկեհուռ պսակ,
 Անփորձ մարտիկներուն՝ մարգիչ վարդապետ.
 Եւ տկարներու ապաշխարութեան՝ յոյսի ջատագով,
 Եւ համարձակ բարեխօս՝ Հօրը հաշտութեան.
 Գիրկ լայնատարած,
 Եւ սրբութեան համբոյր՝ կարօտեալներս ողջունելու.
 Հաւատքի մատանիին վրայ՝ անջնջելի կնիք.
 Մշտագեմ պարարակին արեանը՝ համատարած լին.
 Եւ արդ, բոլոր մկրտուածներով կ'աղաչեմք սեռիս ձեռք՝
 Սիրոյդ համբոյրով պահել զիս միշտ եւ յարածամ:

Անմարմին հրեշտակ եւ անդադրում երգիչ սիրելիին.
 Հոգեղէններու մատներով՝
 Բերկրալի բարբառ եւ աւետաբեր տաւիդ.
 Աստղերու հոյլերուն լեզուով՝ ներուժ գրուցատրութիւն,
 Եւ ձայն զարթումի՝ զօդուած հովերու թեթեւ շունչին.
 Բանական ծով եւ (մեկնելու) պատրաստ մաւ՝ գոհար բեռներով.
 Եւ ֆոխագոյն մաւահանգիստ.
 Խօսուն բուրաստան,
 Եւ անթառամ ծաղիկ՝
 Պահուած Սիռնի դշխուհիին ծոցին մէջ.
 Հրաշաքեր եւ կաթնաբովս Խօսքին ստինք՝
 Երկնային մատենագրին աշակերտողներու շրթունքներուն.
 Եւ արդ, Խօսքիդ աշակերտներովդ կ'աղաչեմք կերպարը հարազատիդ՝
 Որ ջամբես ինձի բանական կաթդ միշտ եւ յարածամ:

Բ.- ԱՌԻԻԾԻՆ

Դրոշմուած անուն եւ ահաւոր դէմք.
 Ինքնավստահ եւ զարհուրելի բարբառ.
 Հնազանդ խումբերուն՝ լուսնիներու սանձ,
 Եւ փախտական ապստամբներուն՝ հնարամիտ դարանակալ.

Քինահատոյց եւ վրէժխնդիր բարք,
 Եւ հեզնողացն զքէն՝ անպատկառ դատավճիռ.
 Անախտ խորհուրդ եւ կենցաղ առանձնասէր, բազմահնար,
 Եւ շառաւիղ անքննելի՝ զքեզ քննողաց.
 Անքուն ակն եւ զուարթուն աննընջելի.
 Սրտից ոստիկան եւ քննող երիկամանց,
 Որ զանարատովքն զանց առնես
 Եւ ոչ երեւիս սարսելի դիմօք եւ մահաբեր ճիրանով.
 Զոր եւ զգուցելի եւ զողոքասէր զբարսդ աղաչեմ՝
 Լինել ինձ ախոյեան առ թշնամիսն իմ միշտ եւ յարաժամ:

Առ բազուկդ աջակողմեան
 Որ ունի առ իւր զվճիռ եօթնականքեան.
 Առ ինքնաճառ նամակդ
 Եւ ի խոստման գալոյ բարբառք արքայիդ,
 Առ բացումն երկնիցդ
 Եւ յելս սպիտակ կառավարիդ,
 Խոցով նետիւ մահուն մահարարիդ,
 Եւ մահացելոյս կենդանատուիդ.
 Երկրպագեմ իշխանաց իշխողիդ
 Եւ թագաւորադէմ սուրբ ձեւիդ,
 Զի զխլայ վերլստի եւ զթագ ճշմարիտ հոմազգիս
 Պահեսցես յանձին իմում՝
 Ահաւոր եւ պատկառելիսն իմ միշտ եւ յարաժամ:

Ի ԹԵԻՍՆ ՍՈՒՐԲ

Վրան՝ լայնատարած թեւօքդ եւ խորան,
 Ի վերայ անախտածին կորեանցն առիւծուն՝
 Թեւք ցողաբեր եւ լուսալիր.
 Յանեալ ի կտակս իմանալեացն ի հաւատ՝
 Զանքննելի ծագումն բազմերանգն.
 Եւ երկնագոյն տեսակ թեւոցդ՝
 Զանախտածինսն երկնաթռիչս առնէ.
 Եւ ի թեւէ քո մշտաշարժ՝
 Քաղցրասիւզ շնչոյն իջեալ ջահավառէր.
 Եւ զարմանաւոր տնօրինեալսն քառանկիւն
 Ի մեր բնութիւնն թռեալ՝ թեւօք քառադիմիդ,
 Եւ զուարճացաւ ի վերայ թեւոց հողմիդ.
 Եւ որպէս զանգղն անզուգական՝

Քինահատոյց եւ վրէժխնդիր բարբ.
 Քեզ հեգնողներուն՝ համարձակ դատավնիռ.
 Առողջ խորհուրդ եւ կեանք՝ առանձնասէր, բազմահմար.
 Եւ անգնանի շառաւիղ՝ քեզ քննողներուն.
 Անգնուն աչք եւ աննիւշ զուարթուն.
 Ոստիկան սրտերու եւ քննիչ ներքին գաղտնիքներու,
 Որ անբասիրները զանց կ'առնես,
 Եւ չես երեւիր անոնց սարսափելի դէմքով եւ մահաբեր ճիրանով.
 Եւ արդ, գգունելի եւ քաղցրաբարոյ բնաւորութիւնդ կ'աղաչեմ՝
 Ախոյեան հանդիսանալ ինծի թշնամիներուս դէմ միշտ եւ յարածամ:

Աջակողմեան բազուկիդ,
 Տէր՝ եօթնակնիք վնիռիւն.
 Ինքնագիր ճառիդ,
 Եւ քարքառիւն՝ արքայիդ գալստեան խոստումիւն.
 Երկնքիդ բացուելուն,
 Եւ սպիտակ կառավարիդ դուրս գալուն,
 Նետին խոցով մահը մեռցնողիդ
 Եւ մահացածիս կենդանատուիդ.
 Կ'երկրպագեմ իշխաններու իշխանիդ
 Եւ թագաւորադէմ սուրբ ձեւիդ,
 Որպէսզի պննագարդ թիկնոցը եւ ճշմարիտ թագը սեռակցիս
 Պահես վրաս՝
 Ահաւոր եւ պատկառելի միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԹԵՒԵՐՈՒՆ

Վրան՝ լայնատարած թեւերովդ, եւ խորան.
 Առիւծին անախտածին կորիւններուն վրայ՝
 Ցօղալից եւ լուսալիր թեւեր.
 Հաւատքի եւ հատողութեանց կտակարանին մէջ ցանուած՝
 Անգնանի ծլարձակումը բազմերանգ.
 Եւ երկնագոյն տեսքը թեւերուդ՝
 Երկնաթռիչ կ'ընէ անախտածիւնները.
 Եւ քու մշտաշարժ թեւէն
 Քաղցրասիւք շունչը իջած՝ կը ջահավառէր.
 Եւ զարմանահրաշ քառանկիւն տնօրինուածը
 Դէպի մեր բնութիւնը թռաւ՝ քառադէմիդ թեւերով,
 Եւ հրնուեցաւ հովիդ թեւերուն վրայ,
 Ինչպէս անգղը անգուգական՝

Նստաւ ի կայան իւր բնական.
 Յիւր ծանօթ երամբն անդ խոյանան.
 Զոր հայցեմ առ թաղաւորական սուրբ ձեւդ
 Ունել զիս ի ներքոյ հովանւոյդ,
 Պահեսցես միշտ եւ յարաժամ:

Ի ՅԵՐԵՍՆ ՍՈՒՐԲ

Անքննելի դիմացն՝ անճառելի կերպ,
 Եւ անհասանելի էութեանն՝ նկարագրեալ պատկեր ի քառակուսէ,
 Բնաւիցս եղելոցն օրհնութեանցն՝ քառադէմ ընկալուչ,
 Եւ ի դաստիարակութիւն եղելոցս՝ քառապատկեր մատակարար.
 Ի մեռեալսն ախտիւ՝ անախտ շնչովդ յարութիւն,
 Եւ անծնունդ մօր որդւոցն՝ անախտածին ծնող,
 Եւ որսասէր կորեանցն առիւծոց.
 Ի մի անձինդ՝ երեսք չորեքկուսի,
 Եւ բերանք արդարադատք.
 Եւ օրէնք՝ միիշխան արարչութեանց.
 Փութափճիռ եւ հրաթափ լեզու՝ յապստամբիցն,
 Եւ առ հնազանդսն՝ շրթունքի լի կաթուածով մեղուի.
 Զոր եւ զերկիւղալի զդէմսդ աղաչեմ՝
 Տեղալ առ իս զմանանայդ երկնային միշտ եւ յարաժամ,

Ի ԶԵՌՍՆ ՍՈՒՐԲ

Րաբուն իմանալի մեքենայիցն՝ ձեռքդ չորս,
 Որ ունի զվէմն անկեան
 Եւ զհամատարած լարն վիճակի,
 Որով շարժէ զճախարակ բրտի,
 Եւ մատամբն ոսկի յօրինէ զպարս աստեղացն,
 Որով հիւսէ զծիրանին եւ զերկնագոյնն՝
 Վասն անխախտ եւ խօսուն խորանին սկզբնատալին
 Եւ անփոփոխ օրինադրին,
 Որ եւ շարժէ զտապանակ ինքնաշարժին,
 Յորոյ ձեռինն բնաւ հակքս ի կախ պահին,
 Կապեալքն լուծանին,
 Եւ գառանցն հօտքն մակաղին
 Ի միջօրէին, առ լերամբն՝
 Յորում քարկոծին զլացեալքն.

Նստաւ իր կայանին մէջ բնական.
 Զինք ճանչցող երամները հոն կը խոյանան.
 Եւ արդ, կը խնդրեմ թագաւորական սուրբ ձեւէդ,
 Ընդունիլ զիս հովանիիդ ներքեւ՝
 Պահելո՛ւ միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԵՐԵՍԻՆ

Անգնենլի դէմքին՝ անմառելի կերպարանք,
 Եւ անհասանելի էութեան՝ նկարուած պատկեր փռակողմեան.
 Բոլոր արարածներու օրհնութիւններուն՝ փռադէմ ընկալուչ,
 Եւ արարածներու դաստիարակութեան՝ փռապատկեր վերակացու.
 Ախտով մեռածներուն՝ անախտ շունչովդ յարութիւն,
 Եւ ամուլ մօր որդիներուն՝ անախտածին ծնող,
 Եւ առիծներու կորիւններուն որսասէր.
 Մէկ անձիդ մէջ՝ փռակողմեան երեսներ.
 Եւ արդարադատ բերաններ,
 Եւ օրէնք՝ միշտ արարչութիւններու.
 Արագավնիւ եւ հրաժայթ լեզու՝ ապստամբներուն,
 Եւ հնազանդներուն՝ շրթունք մեղրածորան.
 Եւ արդ, երկիւղալի դէմքդ կ'աղաչեմ՝
 Տեղալո՛ւ մէջս երկնային մանանաղ միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԶԵՌԵՐՈՒՆ

Վարդապետ աննւիրական մեքենաներուն՝ չորս ձեռք
 Որ բռնած է անկիւնաքարը
 Եւ բախտին լարը համատարած,
 Որով կը շարժէ մախարակը բրուտին
 Եւ ոսկի մատներովը կը յօրինէ աստղերուն հոյլը,
 Որով կը հիւսէ ծիրանին եւ ոսկեգոյնը՝
 Հաստատ ու խօսուն խորանին համար սկզբնատիպին
 Եւ անփոփոխ օրինադրին.
 Եւ որ կը շարժէ տապանակը ինքնաշարժին,
 Որու ձեռքէն կախուած ենք բոլոր էակներս.
 Կալանաւորները կ'արձակուին
 Եւ ոչխարներու հօտերը կը մակաղին
 Միջօրէին, լեբան մօտ՝
 Ուր կը փարկոծուին մերժուածները.

Ձոր եւ մաղթեմ զենմամբ գառանցդ,
 Զի առ շինուած սրբոյ խորանիդ պահեսցես զիս միշտ եւ յարաժամ:

Ի ՅՈՏՍՆ ՍՈՒՐԲ

Դու քաւարան ամենեցուն,
 Եւ անկայարան զարչապար հսկայ սուրհանդակի՝
 Յոգիս եւ յերամս զօրու բոցեղինացն.
 Եւ մուտք անդուռն.
 Ի շաւիղս աստեղացն՝ գեղեցիկ ճեմասէր,
 Եւ առ նշոյլս արեգականն՝ ճաճանչ թափանցիկ.
 Ի ջուրս ծովու՝ անհետազօտելի լողակ,
 Եւ ի կարթելն զվիշապն՝ հմուտ որսորդ.
 Եւ մանուկ խաղաղասէր.
 Ի յղութիւն ամլոյն՝ սաղմն սուրբ,
 Եւ ի ծնունդն՝ վկայեալ կնիք եւ դրոշմ անարատ.
 Ի յակօս գերեզմանին՝ հա՛տ ցորենոյ,
 Եւ ի բերումն արդեանցն,
 Եւ առ մուտսն ի վերնատունն եւ յիմանալիսն՝ անկարօտ բանալեաց.
 Ձոր եւ զգարչապար զերկնակոխ սուրբ արքայիդ համբուրեմ՝
 Պահել զիս ի սրահ սրբութեանդ միշտ եւ յարաժամ:

Գ.- ԱՌԵՋՆ ՍՈՒՐԲ ԵՒ Ի ԿՆԻՔ ՆՄԻՆ,

Ի ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ՏԵՐՆ

Առ գործունեայ երկնաւոր հովտին,
 Եւ ի շարս քերովբէիցն լծոյն,
 Եւ ի յամուրդ ընտիր.
 Առ բարդութիւն որայի եւ հասկին,
 Ի ցնծաբեր որոճդ,
 Եւ ի յիջումն կենաց հացին.
 Առ հաշտարար զուարակդ.
 Ի շարժումն սայլի աստեղացն՝ ի յառաջընթաց եղնդ,
 Եւ առ կատարումն տարւոյն՝ յուսացուցանող երկրավաստակդ.
 Ի վերայ կոհակաց ծովուն՝ ի յակօսապատառ ձեւդ,
 Եւ յուռկանոյ ժողովելոցն՝ ի համբարանդ բարեբարձ.
 Ի բուրաստանս ծաղկոցաց՝ ի շնչալի արածողդ,
 Եւ առ նազելի լռութիւնդ խոկասէր.
 Ի յիմանալի որոճողդ երկրպագեմ՝
 Զի բարձրես զլուծ իմոյ հարկին միշտ եւ յարաժամ:

Եւ արդ, ոչխարներուդ գեներմովը կ'աղաչեմ՝
Որ սուրբ խորանիդ շէնքին մէջ պահես զիս միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ՈՏՔԵՐՈՒՆ

Դուն ամէնուն քաւարան,
Եւ անկայան գարշապար հսկայ սուրհանդակի՝
Բոցեղէններու զօրքին ոգիներուն եւ երամներուն մէջ.
Եւ մուտք անդուռ.
Աստղերուն ճամբուն վրայ՝ գեղեցիկ նեմասեր,
Եւ արեւու նշոյլներուն դէմ՝ ճանաչ թափանցիկ.
Ծովու ջուրերուն մէջ՝ անձնումխելի լուդորդ,
Եւ վիշապը կարթելուն՝ հմուտ որսորդ.
Եւ խաղաղասեր մանուկ.
Ամուլին յղութեան՝ սուրբ սաղմ,
Եւ ծնունդին՝ հաստատուած կնիք եւ անարատ դրոշմ.
Գերեզմանի ակօսին մէջ՝ ցորեմահատի՛կ,
Եւ արդիւնաբերութի՛ւն.
Եւ վերնատան մուտքին ու հասողութիւններուն՝ անկարօտ քանալիներու.
Եւ արդ, սուրբ արքայիդ երկնակոխ գարշապարը կը համբուրեմ՝
Պահելուն՝ զիս սրբութեանդ սրահին մէջ միշտ եւ յարածամ:

Գ.- ՍՈՒՐԲ ԵԶԻՆ ԵՒ ԻՐ ԿՆԻՔԻՆ, ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ՏԻՐՈՋ

Երկնային հովիտի աշխատասերին,
Լուծին՝ սերովբէներու խումբին,
Եւ ընտիր ամուլիդ.
Որայի եւ հասկի դէզին,
Ցնծալից որոնումիդ,
Եւ կեանքի հացի էջքին.
Հաշտարար զուարակիդ.
Աստղերու սայլի շարժելուն՝ յառաջընթաց եզիդ,
Եւ տարուան լրումին՝ յուսատու երկրավաստակիդ.
Ծովու ալիքներուն վրայ՝ ակօսապատառ ձեւիդ.
Ուղկանով հաւաքուածներուն՝ բարեկից շտեմարանիդ.
Ծաղկալից բուրաստաններու մէջ՝ լիաթոք արածողիդ,
Եւ իրապէս խոկասեր մագելի լուրթեանդ,
Ու իմացական որոնացողիդ կ'երկրպագեմ՝
Կրելուն՝ քեռը անձկութեանս միշտ եւ յարածամ:

Ի ՅԵՂՋԻՒՐՆ ՍՈՒՐԲ

Պանծալի եւ լի շափիւղակապ
 Եւ մարգարտայօդ եղջիւր կամարածեւ,
 Որ ունիս զաղբիւր օծման իւղոյն
 Յորմէ օծան ոչ միայն օծեալքն ի Մելիքսեղէ եւ որք յապա,
 Այլ եւ Աստուած եւ Տէրն քաղաքացն Դաւթի.
 Պարարտութեան ճիթովն
 Եւ թափեալ անուամբ իւղովն
 Գլուխն օծաւ միեղջերուն հզօր եւ հորթու եղիծն,
 Որ վազէ ի վերայ լերանց Բեդելայ
 Եւ օծէ զիմանալեացն զպէտսն,
 Եւ հասանէ մինչեւ ի խորինս՝
 Ամենայն անուանակոչութեամբ կաթուած պարարտութեան պարարակիդ.
 Զոր եւ զպաշտելիդ աղաչեմ զճարպդ անտոչորելի՝
 Յօծման քո պահեա զիս միշտ եւ յարաժամ:

Ի ՅԵՐԵՍՆ ՍՈՒՐԲ

Երեսօքդ չորիւքդ եւ հողմաբեր վարչամակօքդ
 Զքօղ դստեր նոր Սիրովնի փութապատառ եւ բոցակէզ ցուցեր,
 Եւ զեղեալ զծածկոյթ խաւարն եւ զմրրիկն բոլորեալ՝
 Ի մետաղս սանձեցեր.
 Եւ զտիպ քո ցանկական եւ տէրունական նմանութեանն՝
 Յերես հարսինն յօղեցեր,
 Գոլ խանդակաթ՝
 Ի սէր ի խնդիր անխտ փեսային.
 Զոր ի կաթուածէ քո պատկերիդ ցանկութեամբ շարժեալ բոլոր էակքս՝
 Ի նմանել աննմանոյն,
 Որպէս ոմանք, որ զտիպն առին
 Եւ յարակայ ընդ էակցիդ օրհնաբանին.
 Զոր եւ նոքօք մաղթեմք առ պարարակդ սուրբ՝
 Զերես ձեւիս իմոյ կալ ի համբոյր փեսայիդ միշտ եւ յարաժամ:

Ի ՇՈՒՆԶՆ ՍՈՒՐԲ

Տեսակաւ զիմացդ եւ հարաւաբեր շնչովդ
 Լինի փախուցեալ հիւսիսականն սիդ.
 Որթք սաղարթազարդք եւ տունկք խնկաբերք

ՍՈՒՐԲ ԵՂՋԻՒՐԻՆ

Պանծալի եւ լեցուն շափիւղակապ,
 Եւ կամարածեւ եղջիւր մարգարտայեռ,
 Որ ընդունարան աղբիւրն եւ օծման իւղին.
 Որմէ օծուեցան ոչ միայն Մելիքսեդէն օծուածները եւ եկողները անկէ ետք,
 Այլեւ Աստուած եւ Տէրը Դաւիթի քաղաքներուն.
 Պարարտութեան ձէքով
 Եւ քափած իւղին անունով
 Օծուեցաւ գլուխը հօգոր միեղջերուին եւ եղնիկի ձագին.
 Կը հոսի Բեդելի լեռներուն վրայ
 Եւ կ'օծէ քանականներուն կարիքները,
 Եւ մինչեւ խորերը կը սուգուի՝
 Իբրեւ իրաւ անուն պարարակիդ պարարտութեան կաթկթումին.
 Եւ արդ, կ'աղաչեմ պաշտելի մարպդ անկիզբի՝
 Թու օծումի՛դ պահէ գիւս միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԵՐԵՄԻՆ

Զորս երեսներովդ եւ հողմաբեր վարշամակներովդ
 Նոր Սիոնի դուստրին քողը փութապատառ եւ բոցակէզ ցոյց տուիր.
 Եւ խաւարը ծածկոյթ դրած ու մրրիկը ոլորած՝
 Համեքերուն մէջը սանձեցիր.
 Եւ բու ցանկալի ու տէրունական նմանութեան կերպարանքը՝
 Հարսին երեսին գօղեցիր,
 Ըլլալու խանդակաք՝
 Ի սէր եւ ի խնդիր անախտ փեսային.
 Պատկերիդ ցոլէն ցանկութեամբ կը տարուինք բոլոր էակներս՝
 Նմանելու անմահին,
 Ինչպէս ոմամք՝ (որոմք) տիպդ իսկ առին
 Եւ էակիցիդ հետ մշտնջենապէս կ'օրհնաբանուին.
 Եւ արդ, անոնց հետ կը խնդրենք սուրբ պարարակեդ՝
 Վերապահելու՝ ձեւիս երեսը փեսայիդ համբոյրին միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ՇՈՒՆԶԻՆ

Դէմքիդ տեսէն եւ հարաւաքեր շունչէդ
 Կը փախչի հիւսիսային հովը.
 Սաղարթազարդ որթերն ու խնկաբեր տունկերը

Ի քէն շնչաբերեալ՝ անծախապէս բուրին,
 Զազբ զարնանաբերք եւ ծիծուունք վճիւռնաճայն
 Ի ճայնելդ զվճիռն առեալ՝
 Զգարունն յաւիտենից ճչեն.
 Զոր մաճակալք եւ ալբեգործք անկարացան
 Առ ի կթել յերկնաթռիչ բարունակէդ՝
 Որ եբեր պտուղ զպարս աստեղացն եւ զգունդս հրեշտակացն,
 Զոր լծով քո սքանչելի եւ լծակցովդ զարմանալի՝
 Առ գուր հնձանին ժողովին
 Եւ ճմլին ի ծոց մեծի արքային.
 Զոր եւ համբուրելով իմ զցանկալի դէմսդ սրբոյ եզինդ,
 Զգարնանաբեր եւ զկենդանարար շունչդ
 Պահել առ իս, աղաչեմ, միշտ եւ յարաժամ:

Ի ԶԵՌՆ ՍՈՒՐԲ

Ի ծրարասէր ձեռնդ, տաշխից՝
 Առ հանգրէճս հարսինն զարդու.
 Եւ ի ջահավառ մատունսդ՝
 Անձանձրոյթ տալոյն ի լոյս.
 Ի սեղանամեծար բազուկդ հիւրասիրին Աբրահամու եւ որդւոց նորա,
 Ի մատունսդ եփփաթաճայն.
 Առ գիրկդ զգուռասէր՝ առեալ մանկանն ի մէջ ատենին,
 Եւ ի սպեղանապատ թաթդ կիսամահին,
 Եւ ի քիւղ եւ յափդ՝ երկաթիւ եւ ծովաչափին,
 Եւ առ թիզդ՝ հանուր հակացս քանակագիտիդ.
 Առ բազուկդ մշտատարած հանգոյն երկնից,
 Եւ բոլոր հակացս պատարագացն նուիրողիդ, երկրպագեմ՝
 Զի նուիրեսցես զիս Տեառնդ միշտ եւ յարաժամ:

ԱՌ Ի ՅՈՏՄՆ ՍՈՒՐԲ ԿՃՂԱԿԻՆ

Եդեալ խարիսխ իմանալոյ խորանին ի վերայ պատուանդանին ոտիցդ,
 Ուստի ցելեալ լոյսն՝ լնու զծիրս աստեղացն
 Եւ հանճարագէտս առնէ էին եւ նորածին արքայածնին.
 Զոր ի բերել զկենաց փայտն եւ զնաւաստին՝
 Զգլուխն մահաբերին կճղակահերձ ջախէր
 Եւ նուիրէր հողեղինացն զողջակէզքն անգնելի.
 Հաղորդեալս զենմամբ եզինդ՝ կճղակաւորս արար,

Քեզմե շնչաբերուած՝ անսպառ կը բուրեն.
 Գարնանաքեր թռչուններ եւ նոռուղաձայն ծիծեռնակներ
 Զայն տալուդ, նոռուղելով՝
 Յաւիտեանական գարունը կը նշան.
 Մանակալներն ու այգեգործները անկարող հանդիսացան
 Քաղելու երկնաթռիչ բարունակէդ՝
 Որ պտղաբերեց աստղերու հոյլերը եւ հրեշտակներու գունդերը,
 Որոնք սփանչելի լուծովդ եւ հիանալի լծակիցովդ
 Հնձանին գուրը կը հաւաքուին
 Եւ կը մտնուին մեծ արփային ծոցին մէջ.
 Եւ արդ, համբուրելով ցանկալի դէմքդ սուրբ եզիդ,
 Գարնանաքեր եւ կենդանաբար շունչդ
 Պահե՛լ մէջս, կ'աղաչեմ, միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԶԵՌՔԻՆ

Ծրարասէր ձեռքիդ, ստաշխէն՝
 Հարսին զարդին հանգրէններուն.
 Եւ ջահավառ մատներուդ՝
 Լուսամատոյ՛ց անձանձիւր.
 Սեղանամեծար բազուկիդ՝ հիւրասէր Արրահամին եւ իր որդիներուն,
 Եփփաթաձայն մատներուդ,
 Գգուասէր գրկիդ՝ տաճարին մէջ մանուկն առած.
 Եւ սպեղանապատ կիսամահ թաթիդ.
 Քիլիդ եւ ափիդ՝ կրկնաթիւ ու ծովաչափ,
 Եւ բոլոր էակներուս քանակագէտ թիզիդ.
 Երկնաման մշտատարած բազուկիդ
 Եւ բոլոր էակներուս պատարագները նուիրողիդ, կ'երկրպագեմ՝
 Նուիրելու՛ն զիս Տիրոջդ միշտ եւ յարածամ:

ՈՏՔԵՐՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԿՃՂԱԿԻՆ

Ոտքերուդ պատուանդանին վրայ դրուած իմացական խորանին խարխալ,
 Ուրկէ ցելած լոյսը աստղերուն ծիրը կը լեցնէ
 Եւ խելամուտ կ'ընէ էին ու նորածին արփայածնին.
 Որ կեանքի փայտն ու նաւաստին բերելով՝
 Մահաքերին գլուխը կնդակահերձ կը ջախջախէր,
 Եւ անգեմիլ ռոջակէզները կը նուիրէր հողեղէններուն.
 Եզիդ գեմուումով հաղորդուածներս՝ դարձուց կնդակաւոր,

Առեալ զերինջն լծնկէց՝ լծեալ ի լուծն քաղցրագոյն,
 Եւ բեռամբ փոքրագոյն՝ երկնավաստակս արար.
 Զոր եւ ճաշակելի սուրբդ աղաչեմ՝
 Պահել զիս պատարագելի անձամբ
 Ի լուծ սիրոյ Յիսուսի միշտ եւ յարաժամ:

Դ.- ԱՌԱՐԾԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԵՒ Ի ՀՈԳԻ

Րաբուն նոր,
 Եւ անշարժ խորանաշինին
 Եւ աննիւթ թելաց ոսկւոյն եւ արծաթոյն՝
 Մտաւոր եւ փոյթ թելամատոյց.
 Եւ բոց փրկանաց՝
 Վառեալ ի մէջ եղեգանն եւ ականցն.
 Եւ ախտիւ ծերացելոյ անծերանալի հոգւոյն՝
 Մանուկ նորոգեալ
 Եւ թեւօք արեգականն սլացեալ ի վեր.
 Եւ սովացելոց ձագուցն աղաղակէին ի Տէր,
 Եւ ի մարմինն սուրբ՝
 Ժողովարար պարու արծուեացն.
 Եւ ձայն ցօղաբեր ծանօթ եւ լուսալիւր՝
 Նկատեալ ի բարձունս զարթուցեալ ննջեցելովք.
 Զոր եւ մաղթանօք համբուրեմ զիմաստութիւնդ արագաթռիչ,
 Զարթուցանել ի տառապանաց դբոյ զանձն իմ՝
 Վերանալ եւ կալ առ քեզ միշտ եւ յարաժամ:

ԱՌ ԹԵՒԻՍՆ ՍՈՒՐԲ

Գործնականի եւ անտանելի հողմոյ էին կրողիդ,
 Շնչակապ եւ բոցայօդ գործնականացն վեհիցն ի վերայ կացողիդ.
 Ի թռիչս պաշտօնասէր աստեղացն՝ կէտ լուսաբաշխ,
 Եւ շունչ՝ պաշտելոյն ազդեցութեամբն.
 Ի տարակոյսքն գալոյն հողմոյն՝ յայտնութիւն սաստիկ հնչմամբ,
 Եւ վառեալդ՝ առ ի սիրտ անկիզելի նամակաց.
 Եւ ի ծփանս ծովու՝ թռչուն աւետաբեր,
 Եւ նաւ կենդանի՝ բարձեալ միջնողամբ,
 Զոր աստղաճաճանչ եւ հարաւադէտ թեւօքդ գոլով միշտ ժողովարան.
 Վասն որոյ զպատուելի զթեւդ սուրբ աղաչեմ՝
 Թռուցեալ զիս ի խորոցս,
 Եւ յանապատդ սիրոյ ինձ դադարել միշտ եւ յարաժամ:

Առած երինջը լծնկեց՝ լծեց փաղցրագոյն լուծին,
 Եւ փոքրագոյն բեռով՝ դարձուց երկնավաստակ.
 Եւ արդ, կ'աղաչեմ մաշակելի սուրբդ,
 Պահել զիս անձամբ ողջակիզելի՝
 Յիսուսի սիրոյ լուծին մէջ միշտ եւ յաւիտեան:

Դ.- ՍՈՒՐԲ ԱՐԾԻԻԻՆ ԵՒ ՀՈԳԻԻՆ

Վարդապետ մոր,
 Եւ անշարժ խորանը հիւսողին,
 Եւ ոսկի ու արծաթ անմիւթ թելերուն
 (Դուն) թելամատոյց՝ մտաւոր եւ հոգատար.
 Եւ բոց փրկութեան՝
 Վառած եղեգին եւ աչքերուն մէջ.
 Եւ ախտով ծերացած անձերանալի հոգիին
 Մանուկ վերանորոգ՝
 Արեգակին թելերով սլացած երկինք.
 Եւ սոված ձագերը կ'աղաղակէին Տիրոջ,
 Եւ սուրբ մարմնին՝
 Համախմբող արծիւներու երամին.
 Եւ ցօղաբեր, ծանօթ ու լուսալիր ձայն մը
 Կը նկատուէր բարձունքներուն վրայ՝ արթնցած ննջեցեալներով.
 Եւ արդ, կ'աղաչեմ, կը համբուրեմ արագաթռիչ իմաստութիւնդ,
 Արթնցո՛ւր տառապանքներու գուրէն հոգիս՝
 Բարձրանալու եւ քնկդ մնալու միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԹԵԻՆԵՐՈՒՆ

Էին ժրաջան եւ անկրելի հովը կրողիդ,
 Շնչահեղձ ու բոցազօղ վեհ ժրաջաններուն վերակացուիդ,
 Կէտ լուսաբաշխ՝ ծառայաւոր աստղերու թռիչքին,
 Եւ շունչ՝ պաշտելիին ներգործութեամբը.
 Հովի յուզուելուն՝ սաստկահնչիւն յայտնութիւն,
 Եւ բոցավառածդ՝ անկիզելի մատեաններու սրտին մէջ.
 Ծովու ծփանքներուն վրայ՝ աւետաբեր թռչուն,
 Եւ կեանքանի մաւ՝ միջնողով բեռցած.
 Աստղաճաճանչ եւ հարաւադէտ թելերովդ մի՛շտ օթեան.
 Եւ արդ, մեծարելի սուրբ թելդ կ'աղաչեմ,
 Թոցնելով զիս խորերէն՝
 Սիրոյ անապատիդ մէջ հանգչեցնես միշտ եւ յարածամ:

ԱՌ ՇՈՒՆՁՆ ՍՈՒՐԲ

Եսայեստես եւ մարգարէադէտ հրաշիցն՝
 Վերացեալ հողմ եւ ծուխ ազդարար․
 Եւ յանգոյէ ծնեցելոցն ի յընթացսն՝ զխաւոր,
 Եւ ամպեղէն թեւօքդ՝
 Ստինք բազմալեզու յամենայն դիմաց․
 Եւ առ հանդերձեալ գոյութիւնսն՝
 Անախտ սերմն եւ ձու աննիւթ․
 Բիւրաւոր անուամբք պարուրեալք ի ներքոյ ստեղծասէր թեւիդ՝
 Որպէս յանթարթելի եւ յանքուն բացդ խորու․
 Եւ մահու արձանքն կապարեայ
 Ծնան ի յարտեւանունսդ լուսոյդ․
 Զոր եւ պաշտելի զերկնասերդ աղաչեմ,
 Զիս ծնանել ի յոյս կենդանի՝
 Փառաւորիլ ի քէն միշտ եւ յարաժամ:

ԱՌ ԵՐԵՍՔՆ ՍՈՒՐԲ

Լուսատու սքանչելապէս լերանցն՝ երեսքդ չորս,
 Եւ ի հոլովս աստեղացն՝ հայելի կերպընկալ․
 Բարբառ՝ ի փողոյն եւ պատգամաձայն հողմոյն․
 Շտեմարան անթերի,
 Եւ համատարած լիճ ջրոց յուսոյն՝ շաղալից եւ մշտակաթ․
 Եւս եւ հերք սուրբ․
 Ի կիսագունդ ի հողեղէն ի մահիճ տարիս՝
 Ճաշակ եւ որակ՝
 Ճեմասէր եւ ինքնազարթոյց․
 Ի յընծայս տասանորդաց էիդ՝ ծխելի կնդրուկ,
 Եւ մշտակէզ մորենի,
 Եւ նուէր ինքնամատոյց․
 Որով մաղթեմք առ դէմսդ նուիրագործ՝
 Նուիրել զիս Տեառնդ միշտ եւ յարաժամ:

Ի ԿՌԱԿՏՈՒՑՆ ՍՈՒՐԲ

Ի ծիրս կռանաց շրթիդ շարեալ խօսուն շափիւղայ,
 Եւ հալուէ գոհար՝ հանեալ ի վիմաց,
 Զոր ընդելուզեալ զպսակն ի քարէ պատուականէ․
 Յոր եւ աչօքն զբոլորս պսակէ:

ՍՈՒՐԲ ՇՈՒՆԶԻՆ

Եսայեառես եւ մարգարէադէտ հրաշքներուն՝
 Բարձրացած հով եւ ծովս ազդանշան.
 Եւ անգոյէն ծնածներուն վազֆին մէջ՝ գիսաւոր (աստղ).
 Եւ ամպեղէն թեւերովդ՝
 Ստինք բազմապտուկ (ի յագեցումն) ամէնուն.
 Եւ գալիք գոյութիւններուն՝
 Անախտ սերմ եւ ձու աննիւթ.
 Եւ բիրաւոր անուններովս պարուրուած ստեղծաւեր թելիդ ներքեւ՝
 Ինչպէս խորը՝ անթարթելի եւ անփուն բիրբրուդ.
 Եւ մահուան կապարէ արձանները
 Ծնան յոյսի՞դ արտեւանումներուդ մէջ.
 Եւ արդ, պաշտելի երկնասերդ կ'աղաչեմ,
 Ծնիլ գիս կենդանի յոյսով՝
 Փառաւորուելո՛ւ քեզմէ միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԵՐԵՍՆԵՐՈՒՆ

Սփանջեալս լուսատու լեռներուն՝ չորս երեսներդ,
 Եւ աստղերու պտոյտֆին՝ կերպընկալ հայելի.
 Լեզու՝ փողէն եւ պատգամաճայն հովէն.
 Անթերի շտեմարան,
 Եւ համատարած լին յոյսին ջուրերուն՝ շաղալից ու մշտակաթ.
 Նաեւ սուրբ մագեր.
 Կիսագունդին վրայ տարրիս հողեղէն մահիճին մէջ՝
 Ճաշակ եւ որակ՝
 Ճեմասէր եւ ինքնագարթոյց.
 Էիդ տասանորդի ընծաներուն մէջ՝ ծխելի կնդրուկ,
 Եւ մշտակէզ մորեմի,
 Եւ նուէր ինքնամատոյց.
 Եւ արդ, կը խնդրեմք նուիրագործ դէմքէդ՝
 Նուիրելո՛ւ գիս Տիրոջը միշտ եւ յարածամ:

ՍՈՒՐԲ ԿՌԱԿՏՈՒՑԻՆ

Շրթներուդ ծիրերուն ատամնաշարդ՝ խօսուն շափիւղայ,
 Եւ գոհար հալուէ՝ ժայռերէն հանուած.
 Թանկագին քարերով ընդելուզուած պսակ,
 Ուր աչքերովը ամէն ինչ կը զարդարուի.

Առեալ զոր ակն աննիւթ՝ իմաստիւք զարդարեաց զհրեշտակսն,
 Եւ զգարչապար երեւելեացս մտաց՝
 Կացոյց առ վէմդ՝ երկնաթռիչս.
 Եւ զորս ի խաղդ գետոյդ՝
 Որ ի վէմիդ, զարբեալսն եւ զլուացեալսն՝
 Հանգուցանէ ձագախառն երամօք ի յոստոս ոսկեսաղարթս.
 Զոր եւ անձանձիր կալով թեւօքդ երկնատարած,
 Ի շրթանցդ շնչաբերեալ՝
 Եւ զիս թռուցես առ վէմդ սուրբ միշտ եւ յարաժամ:

ԱՌ ՄԱԳԻԼՍ ՍՈՒՐԲ ԱՐԾՈՒՈՅՆ

Կայենից բնաւից անխզելի կապ կախման,
 Մագիլ եւ կնիք լուսապայծառ,
 Եւ նուէրս պաշտելի.
 Անձանձիր հրեշտակացն՝ նախաշաւիղ օդապատառ.
 Ի քայլս գնացից աստեղացն իմաստիցն՝ կարապետ լուսաբաշխ,
 Եւ գարչապար ինքնավար՝ ընդդէմ սաստկութեան հողմոյն.
 Արձան՝ իմաստից,
 Եւ բաժանման ճայնիցն՝ քանոն եւ կշիռ լուսալիւր.
 Բազմաճոյլ եւ հոգեղէն գնդիս՝ ծոցածին ծնող,
 Ի յանկիւն Սաղիմայ՝ բոլոր ստինք մշտաբուխ՝
 Ի խնդիր ունականցն զմրխտից.
 Կենդանի բազմածին,
 Եւ առ հովանասէր ծնունդսն՝ արմաւենի անթառամ.
 Զոր եւ մաղթեմ առ արծիւդ բազմածին՝
 Պահել ի շրթունս իմ զշունչդ բազմասնունդ միշտ եւ յարաժամ:

Առած գոհարը աննիւթ՝ հասողութեամբ գարդարեց հրեշտակները.
 Եւ տեսանելի միտքերուն գարշապարը
 Կեցուց երկնաթռիչ՝ վէմին թով,
 Եւ որ, ծանծաղուտին մէջը գետիդ՝
 Որ վէմէդ (րիսած) է,- ըմպածներն ու լուացուածները
 Կը հանգչեցնէ ձագախառն երամներով ոսկեսաղարթ ոստերուն վրայ.
 Եւ արդ, (դուն) որ անձանձիր կեցած Եւ երկնատարած թեւերովդ,
 Շրթունքներէդ շնչաբերած՝
 Զի՛ս Եւ թոցուր դէպի սուրբ վէմդ միշտ Եւ յարածամ:

ԱՐԾԻԻԻՆ ՍՈՒՐԲ ՄԱԳԻԼՆԵՐՈՒՆ

Բոլոր կայաններու միացման՝ անխցելի կապ,
 Լուսապայծառ մագիլ ու կնիք,
 Եւ պաշտելի նուէրներ.
 Անձանձիր հրեշտակներուն՝ օղապատառ նախաշաւիդ.
 Աստղերու իմացական երթի ֆայլերուն՝ լուսաբաշխ կարապետ,
 Եւ ինքնավար գարշապար՝ սաստկութեամբ դէմ հովին.
 Արձան՝ միտքերու,
 Եւ ձայներու բաշխման՝ կանոն Եւ կշիռ լուսալիր.
 Բազմաձոյլ Եւ հոգեղէն գունդիս՝ ծոցածին ծնող.
 Սաղէմի անկիւններուն՝ լման ստիճք բազմաբույս՝
 Ի խնդիր ուլունքի գմբուխտէ հատիկներուն.
 Բազմածին կենդանի,
 Եւ հովանասէր ծնունդներուն՝ անթառամ արմաւենի.
 Եւ արդ, կը խնդրեմ բազմածին արծիւէդ՝
 Պահե՛լ շրթներուս վրայ բազմասնունդ շունչդ միշտ Եւ յարածամ: